

FRI-2.114-1-SW-05

EXTRACURRICULAR CLUB FORMS OF ACTIVITY OF SOCIAL WORK STUDENTS AND FORMATION OF POSITIVE ATTITUDES TOWARDS PEOPLE OF DIFFERENT ETHNIC BACKGROUND⁵

Assoc. Prof. Sasho Nunev, DSc of Social Work

Department of Public Health and Social Work,

University of Ruse "Angel Kanchev", Bulgaria

Tel.: +359 886 802 466

E-mail: sasho_nunev@abv.bg

Abstract: *The article presents the conceptual, content and functional aspects of club forms of extracurricular club forms activity of social work students, representing innovative, scientifically justified, empirically validated and characterized by the formation of sensitivity to differences in an interactive educational and informational environment. Through a conducted research their contribution for the formation of positive and non-discriminatory attitudes of social work students towards people of different ethnic background in the context of interactions in different formal and informal interpersonal systems and with a focus on promoting their development in educational, professional and social aspects is revealed.*

Keywords: *Extracurricular Club Forms of Activity, Positive Attitudes towards People of Different Ethnic Background, Ethnic Climate, Educational and Information Environment, Interaction in Interpersonal Systems*

JEL Codes: *I21, I23, I24*

ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременните образование и професия социална работа на глобално ниво са призвани да реализират задачи, чийто анализ разкрива необходимост от формиране и реализиране на политики и програми, ориентирани към конструиране и функциониране на образователна среда с принос за (IFSW, 2012): социално, когнитивно и афективно развитие на студентите и използване по рефлексивен начин на ценности, знания, умения и практически опит по социална работа; постигане на съответствие между мисията и целите на висшето образование с локални, национални и регионални нужди и приоритети за развитие на взаимодействието между образование и професионална практика; насърчаване на усвояването и развитието на умения за критично мислене, нагласите за изследвания в нови области и непрекъснатото учене чрез използване на рефлексивен подход; сензитивност на образованието и практиката към културата на общности в уязвима ситуация; партниране между общността на студентите и доставчици и потребители на социални услуги в интерес на качествената им професионална подготовка и мотивация за упражняване на професията; недискриминация на студентите на основата на различни признаци (напр., раса или етнически произход, култура, език, религия, пол, сексуална ориентация и др.). На основата на наш опит и изследвания разглеждаме извънаудиторните форми на дейност на студентите по социална работа, реализирани чрез клубна формация, като един от важните компоненти на визираната образователна среда, която създава условия за обучение в холистична рамка с възможност за развитието им личностен, когнитивен, афективен, поведенчески, професионален и социален план (European Observatory Report 2016; Nunev. S., 2012).

Концептуално обосноваване на реализираните чрез клубна формация извънаудиторни форми на дейност на студентите по социална работа

Извънаудиторните форми на дейност на студентите по социална работа, реализирани чрез клубна формация, заемат важно място и се реализират в контекста на иновативен модел

⁵ The paper is presented of October 26, 2018 at the scientific conference RU & SU'18 in the Health Promotion section with the original title: „ИЗВЪНАУДИТОЛНИТЕ КЛЕБНИ ФОРМИ НА ДЕЙНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИАЛНА РАБОТА И ФОРМИРАНЕТО НА ПОЗИТИВНИ НАГЛАСИ КЪМ ХОРА С РАЗЛИЧЕН ЕТНИЧЕСКИ ПРОИЗХОД“.

на антидискриминационно обучение по социална работа, който е емпирично валидиран, апробиран при обучението на студентите от професионално направление „Социални дейности“ и с принос за подготовката и развитието им. Чрез тях в условията на интерактивна неформална среда и активен интеркултурен диалог се представят и дискутират актуални образователни, професионални и социални проблеми и се търсят възможности за справяне с тях. Провеждат се изследвания, реализират се форуми за добри образователни и професионални практики, участва се в разработването и реализирането на проекти и обучения по актуални теми в областта на социалните дейности.

Целевата ориентация и съдържателната същност на реализираните чрез клубна формация извънаудиторни форми на дейност извеждат съответствието им с концепции в теорията за „contact hypothesis“ на Гордън Олпорт и „intergroup contact theory“ (Aberson, C. L. Haag, S. & C., 2007; Allport, G. W., 1954; Hewstone, M. & Swart, H., 2011; Pettigrew, T. F. & Tropp, L. R., 2008; Tausch, N. & Hewstone, M., 2010; Vonofakou, C. & Hewstone, M. & Voci, A., 2007). Осъществяването на позитивно ориентирани междуличностни взаимодействия между групи с определени различия (напр., раса, етнически произход, култура, религия, възраст, увреждане и др.) позволява да се разберат и оценят по-добре различия в определените от културата вижданията, модели на поведение, като в резултат на придобитата нова позиция се очаква нагласите и предразсъдъците да се минимизират или трансформират в позитивен аспект (Whitley, B. E. & Kite, M. E., 2010). Формираните по този начин среда и условия с улесняващата и насърчаваща си функция допринасят за постигане на промяна в когнитивен, афективен, поведенчески и социален план и за позитивни, толерантни, недискриминиращи междуличностни и междугрупови взаимодействия. На тази основа извеждаме необходимост от ориентиране на научноизследователска дейност към разширяване на обхвата на анализирани теории.

Извънаудиторните форми на дейност на студентите по социална работа, реализирани чрез клубна формация и като компонент на модела на антидискриминационно обучение по социална работа, включват елементи от „contact hypothesis“ и „intergroup contact theory“, ги прилагат в неизследван до момента у нас образователен и социален контекст. В съответствие с концептуалната и съдържателната им специфика те се определят и функционират като иновативна образователна и технологична конструкция с определен образователен, професионален и социален резонанс, включваща система от дейности и взаимодействия за усвояване в теоретичен и практически аспект на ценности, знания, умения, професионален опит и провеждане на изследвания в областта на социалната работа. В синтез те се характеризират със съчетаване на формални и неформални контакти и взаимодействия, усвояване на межкултурен опит, реализиране на изяви на студентите като форма на директен и индиректен контакт с други групи и техни представители, разкриващи позитивните им послания и конкретните им действия и дейности за изграждането на равнопоставени, толерантни и недискриминиращи отношения и на ценящо многообразието общество.

Емпирично валидиране на извънаудиторните форми на дейност, реализирани чрез клубна формация

Цел на емпиричното изследване

Установяване на формираните у студентите от професионално направление „Социални дейности“ позитивни нагласи към хора с различен етнически произход и към създаване и функциониране на благоприятен в антидискриминационен аспект климат посредством извънаудиторни форми на дейност, реализирани чрез клубна формация и представляващи важен компонент на иновативен модел на антидискриминационно обучение по социална работа.

Период на реализиране на изследването и респонденти

Изследването се реализира през периода 2015 до 2018 година с общо 153 студенти от бакалавърска и магистърска степен на професионално направление „Социални дейности“ в

Русенски университет. В него участват 93 представители от българската етническа общност (60,8%), 57 от турската етническа общност (37,1%), 3 от други етнически общности (32,1%), а 129 от респондентите са от женски пол (84,3%) и 24 – от мъжки пол (15,7%). Преобладаващата част от 123 студенти (80,4%) са членове на Клуб на социалния работник. В съответствие със спецификата изследването е направен избор на извадка, базиращ се на познаване на типичните данни на генералната съвкупност. Извадката съдържа приблизително особеностите на генералната съвкупност, което определя нейната репрезентативност.

Методи

За реализиране на изследването се използва модифициран и адаптиран към местните условия вариант на Въпросник за изследване на етническия климат при подготовката на студенти по социална работа, разработен на основата на Racial Climate Inventory – RCI (Pike, C. K., 2002). Съставен е от две субскали, като отговорите на твърденията в тях се оценяват по петстепенна скала на Ликерт. Субскала „Факултет“ (дейности и взаимодействия в интерперсонални системи на студентската и преподавателската общност във факултета) е структурирана от четири нива и 22 айтема. Посредством нея се изследват нагласите на студентите в представените направления на равнище факултет (антидискриминационна образователна политика и практики; взаимодействия с преподаватели и ръководство на факултета). Субскала „Студент“ (дейности и взаимодействия в интерперсонални системи на студентската общност в професионалното направление) е съставена от 5 нива и 19 айтема. Чрез нея се изследват нагласите на студентите във визираните направления на ниво специалности от професионално направление и други интерперсонални системи при реализиране на аудиторни и извънаудиторни клубни форми на дейност. Установеният коефициент Алфа на Кронбах за изследователския инструмент е 0,781 и разкрива много добра надеждност и съгласуваност на айтемите в субскалите. В структурата на въпросника са включени допълнителни въпроси за разширяване на анализа във връзка с: мнението на студентите за очаквания резултат от реализираните взаимодействия с представители на различни етнически групи и за необходимостта те да притежават определено ниво на културна компетентност; факторите пол и идентифициране с етническа общност, притежаващи потенциал да въздействат върху формирането на нагласи в определените направления.

Изследването се осъществява чрез информирано съгласие на респондентите и в съответствие с принципите за доброволност и анонимност. Статистическата обработка и анализ на емпирични данни от изследването се осъществява чрез статистически софтуерен пакет IBM SPSS Statistics Version 20.0.

Анализ на данни от изследването

Реализираният статистически анализ на емпирични данни от изследователския инструмент представя следните обобщени резултати:

1. Установена е статистически значима разлика на средноаритметичната стойност (Mean) на обобщените оценки по субскали и нива със стойност 3 (Test Value = 3), като за всяка от тях средната стойност се различава статистически достоверно от стойност 3 ($p < 0,001$) при използвано ниво на значимост $\alpha=0,05$, потвърждаващо се от стойностите на нивото на значимост p .

2. Констатирана е положителна разлика между всички средни стойности и стойност 3 (Test Value = 3) при субскали и нива, разкриваща: разполагане на отговорите на респондентите над неутралната позиция и преимуществено в утвърждаващата лява част на скалата на изследователския инструмент; високо ниво на категоричност на изразените мнения и на съгласие с твърденията относно позитивни нагласи;

3. Стойностите на представящите централната тенденция статистически величини (Mean, Median, Mode) в двете субскали разкриват, че съществен дял от отговорите на респондентите на въпросите са разположени устойчиво в утвърждаваща лява част на скалата на въпросника и изразяват високо ниво на съгласие с твърденията за позитивни нагласи в преобладаващата част от включените в тях нива и елементи. Минимална динамика е

констатирана при две от нивата в тях, поради наличието на ограничен дял заявени неутрални позиции, което не оказва въздействие върху устойчивата позитивна тенденция за субскалите.

4. Стандартното отклонение (Std. Deviation), стойностите на перцентилите (P_{25} ; P_{50} и P_{75}), отрицателният коефициент на асиметрия (Sk) и Confidence Interval for Mean в двете субскали са със стойности, разкриващи разпределение на отговорите на респондентите преимуществено в утвърждаваща лява част на скалата на въпросника, отразяваща позитивни нагласи. Това позволява да се изведе твърдение за категоричност на изразяваното съгласие със съдържателната и ценностната им ориентация.

5. Преобладаващата част от респондентите изразяват позитивни нагласи към: очаквани резултати от извънаудиторните дейности, реализирани чрез клубна формация за: запознаване с историята, културата, религията, бита, традициите и обичаите на различни етнически общности и за антидискриминационната подготовка (68,7%); придобиване на културна компетентност като част от общата и от антидискриминационната им подготовка представят (86,1%).

6. Отсъстват статистически значими разлики в двете субскали между сравняваните извадки на респондентите от мъжки и от женски пол, свързани с изразено мнение за нагласи към хора с различен етнически произход и към създаван благоприятен етнически климат при първо, второ и четвърто ниво в направлението. Констатирани са при респондентите от женски пол в общо в пет от нивата в двете субскали по-силната изразеност на нагласите и по-високи и разпределени в по-тесен интервал средни рангове. Това може да се интерпретира като повлияни в психологически аспекти и от пола определени роли и нагласи при представители от женски пол в общ план и при обучаващите се в специалности за помагачи професии.

7. Статистическият анализ на емпирични данни от допълнителните въпроси и изведената статистическа информация за обхват и разпределение на стойности на статистически величини (Mean, Median, Mode; Std. Deviation; Percentiles; коефициент на асиметрия – Sk ; Confidence Interval for Mean) в двете субскали разкриват нисък дял на неутралните и негативните отговори, висока ниво на изразено съгласие с твърденията за позитивни нагласи, съсредоточаване на преобладаващата част от отговорите за позитивни нагласи в утвърждаващата лява част на скалата и максимално близо до горната ѝ граница.

Представените основни моменти от статистическия анализ на емпирични данни от изследователския инструмент позволяват да се направи обобщение за извеждането на необходимите статистически доказателства за въздействието и приноса на извънаудиторните дейности, реализирани чрез клубни форми в контекста на прилаган иновативен модел на антидискриминационно обучение по социална работа. Създавайки условия за формиране у студенти по социална работа на позитивни нагласи към хора с различен етнически произход, те изпълняват функцията на важен фактор за изграждане на приобщаваща и благоприятна в антидискриминационен аспект образователна, информационна и социална среда. Потвърждава се реализирането на определена част от изведените от Международната федерация на социалните работници и Международната асоциация за образование по социална работа основни направления за развитие на образованието по социална работа.

Извънаудиторните дейности на студентите по социална работа, реализирани чрез тяхна клубна формация, имат значителен принос за създаване на мрежи в образователната, професионалната и социалната среда и за реализиране на актуални и важни в социален и професионален план дейности, проекти и изследвания, които са публично представяни. Част от постижения са представени на уебсайта на Европейската асоциация на училищата по социална работа, чийто член чрез професионално направление „Социални дейности“ е Русенски университет (European Observatory, Report, 2016; Global Agenda, 2016; EASSW. Video greetings for WSWD, 2018; EASSW. Posters from WSWD, 2018; EASSW. Regional forum, 2018).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Извънаудиторните дейности на студентите по социална работа, реализирани чрез клубна формация, функционират като иновативна, научно обоснована и отличаваща се със сензитивност към различия от определено естество образователна и информационна среда. Те създават условия за формиране на широка платформа със специфични социални, образователни и антидискриминационни измерения, улесняващи формалното и неформалното учене, професионалната и социалната идентификация, ангажираност и изяви, научноизследователската дейност и творчеството на студентите. В интегративното си единство те изпълняват важна роля и имат значим принос за личностното, познавателното, поведенческото, професионалното и социалното развитие на студентите по социална работа.

REFERENCES

- Aberson, C. L., Haag, S. C. (2007). Contact, perspective taking, and anxiety as predictors of stereotype endorsement, explicit attitudes, and implicit attitudes. *Group Processes and Intergroup Relations*, 10, 179–201.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books.
- Antonak, R. (1992). *Scale of Attitudes Toward Disabled Persons (SAPD) Form R*. Durham, NH: University of New Hampshire.
- European Association of Schools of Social Work, News. Posters from World Social Work Day 2018. <https://www.eassw.org/posters-from-world-social-work-day-2018/>
- European Association of Schools of Social Work, News. Regional forum with international participation for good educational and professional practices on social work in University of Ruse (2018). <https://www.eassw.org/regional-forum-with-international-participation-for-good-educational-and-professional-practices-on-social-work-in-university-of-ruse/>
- European Association of Schools of Social Work, News. Video greetings for World Social Work Day 2018. <https://www.eassw.org/video-greetings-for-world-social-work-day-2018/>
- European Observatory Report 2016: Promoting the dignity and worth of people. Good Examples from European Social Work. European Observatory of the Global Agenda for Social Work and Social development.
- Global Agenda for Social Work and Social Development: Second Report. International Federation of Social Workers, 2016, Berne, Switzerland.
- Hewstone, M., Swart, H. (2011). Fifty-odd years of inter-group contact: From hypothesis to integrated theory. *British Journal of Social Psychology*, 50 (3), 374-386.
- International Federation of Social Workers (2012). Global standards. Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession, 3 March 2012. Retrieved from <http://ifsw.org/policies/global-standards/>
- Nunev, S. (2012). Anti-discrimination education model in the professional field of „Social activities“. International scientific on-line journal “Science & Technologies”. Vol. II; N 7: Social studies. Publisher „Union of Scientists – Stara Zagora“.
- Pettigrew, T. F., Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38 (6), 922-934.
- Pike, C. K. (2002). Measuring racial climate in schools of social work: Instrument development and validation. *Research on Social Work Practice*, 12(1). 29-46.
- Tausch, N., Hewstone, M. (2010). Intergroup contact and prejudice. In J. F. Dovidio, M. Hewstone, P. Glick, V. M. Esses (Eds.). *The Sage handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 544–560). Newburg Park, CA: Sage.
- Vonofakou, C., Hewstone, M. & Voci, A. (2007). Contact with outgroup friends as a predictor of meta-attitudinal strength and accessibility of attitudes towards gay men. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 804–820.
- Whitley, B. E., Kite, M. E. (2010). *The Psychology of Prejudice and Discrimination*. Belmont, CA: Wadsworth.